

**Ukrainos moterys ir medikai apie gimdymą
karo metu: gyvenimas visada laimi**

~

***Life always wins: Ukrainian women and
doctors reflect on childbirth in wartime***

***Ukrajinské ženy a zdravotníci o porodech ve
válce: život vždy vítězí***

by

Ieva Balsiunaite

LRT Radio / Lithuanian National Radio and Television (LRT)

SYNOPSIS

Ukrainos moterys ir medikai apie gimdymą karo metu: gyvenimas visada laimi

Tvyrant nuolatinei grėsmei, nutrūkus elektros tiekimui, rūsiuose, bunkeriuose, ligoninėse ar gaudžiant oro pavojaus sirenoms, Ukrainoje kasdien gimsta apie 900 kūdikių. Karo metu gimdančios moterys siekia izoliuotis nuo aplinkinio streso dėl kūdikio gerovės, o kai kurios ligoninės praneša apie dvigubai išaugusius priešlaikinių gimdymų atvejus. Bet Ukrainos moterys ir gydytojai sako, kad gyvenimas visada laimi.

Life always wins: Ukrainian women and doctors reflect on childbirth in wartime

Under constant threat, in basements, bunkers, hospitals, amid air raid sirens and power cuts, around 900 babies are born every day in Ukraine. Women giving birth in wartime try to isolate themselves from the stress for the sake of their babies, but some hospitals report double premature births. Yet Ukrainian women and doctors say that life always wins.

Ukrajinské ženy a zdravotníci o porodech ve válce: život vždy vítězí

V neustálém ohrožení, při výpadku proudu, ve sklepích, bunkrech, nemocnicích a při houkání sirén se na Ukrajině denně narodí asi 900 dětí. Ženy, které rodí ve válečném období, se snaží izolovat od stresu prostředí v zájmu blaha svého dítěte a některé nemocnice hlásí zdvojnásobení počtu předčasných porodů. Ukrajinské ženy a lékaři však tvrdí, že život vždy vítězí.

Original script

Gydytoja Irina kalba apie generatorius ligoninės kieme

Žurnalistė: Lucko motinos ir vaiko klinikos vadovė Irina Horavska rodo į už lango stovinčius du didelius generatorius. Su ja nusileidžiame į ligoninės rūšį, čia buvusioje archyvų saugykloje įkurdinta gimdymo palata, operacinė, koridoriuje sustatytos lovos.

Gydytoja Irina sveikina atvykusį centrą

Žurnalistė: Irina pasidžiaugia, kad šiame rūsyje per karą gimė dešimt mažylių. Irina Horavska šioje ligoninėje priėmė ir rusų nelaisvėje buvusios Azovstal gynėjos Marianos Mamonovos dukrą:

Gydytoja Irina rodo Marianos Mamonovos dukros nuotrauką

Gydytoja Irina: *Anai dabar du mėnesiai, ji visiškai sveika mergaitė. Marianos būklė taip pat gera. Mane stebina ir tai, kokia ji psichologiškai stipri. Ji labai stipri moteris, kuri nebuvo palaužta visų negandų.*

Žurnalistė: Lucko prenatalinio centro kieme stovi geltonas greitosios pagalbos automobilis - mobilioji ginekologijos klinika, kurią Ukrainai atsiuntė Lietuvos žmonės, aukoję pinigus moterims padedančiai organizacijai Lygiai. Šiandien maždaug 10 kartų per mėnesį ši mobilioji klinika drauge su 5 specialistais vyksta į atokiausius Volynės regiono kaimus, esančius greta Ukrainos sienos su Baltarusija.

Per vieną vizitą patikrinama maždaug 40 pacienčių. Kai kartu važiuoja ir pediatras - atskirai apžiūri ir vaikus, maždaug 15 per dieną.

Gydytojas Ramanas: *Atlikome pastarųjų devynių mėnesių analizę ir išsiaiškinome, kad mūsų regione profilaktinių sveikatos apžiūrų skaičius sumažėjo 70-čia procentų. Ir kai kalbame apie šiuos skaičius, omenyje turime ne miestuose gyvenančius žmones, o kaimuose. Todėl ši mobilioji klinika labai svarbi.*

Žurnalistė: Sako Ramanas Savka, direktorius medicinai Lucko prenataliniame centre.

Jo kolegė, Natalija Otkaciuk - šeimos planavimo centro vadovė, vyksta į visas šios mobiliosios ginekologijos klinikos misijas.

Gydytoja Natalija: *Dažniausia skundžiamasi menstruacijų ciklo sutrikimais. To priežastis - karas. Daug moterų susiduria su dideliu stresu, dėl šios priežasties matome daug amenorėjos atvejų, moterys taip pat skundžiasi endometriozu, hormonų veiklos sutrikimais.*

Ligoninės viduje

Žurnalistė: Žodis stresas pasikartoja ir gydytojams kalbant apie priešlaikinius gimdymus. Prieš plataus masto karą, pasak Pasaulio sveikatos organizacijos, anksčiau termino gimdavo maždaug 9

English script

Doctor Irina speaks about generators outside the hospital

Journalist: Irina Horavska, head of the Mother and Child Clinic in Lutsk, points to two large generators outside the window. Together we go down to the hospital's basement, where a former archive storage room houses a maternity ward, an operating theater, and beds lined up in the corridor.

Doctor Irina says 'Welcome to our center' in the background

Journalist: Irina is proud to say that ten babies were born in this basement during the war. She also delivered the daughter of Mariana Mamonova, a former prisoner of war and defender of Azovstal.

Doctor Irina shows pictures of the baby on her mobile phone

Doctor Irina: *Anna is now two months and is a perfectly healthy baby girl. Mariana is in good condition too. I am also surprised by how psychologically strong she is. She is a very strong mother who has not been broken by all the hardships.*

Journalist: A yellow ambulance - a mobile gynecology clinic - is parked in the courtyard of the Lutsk Prenatal Centre. It was sent to Ukraine by Lithuanians who donated money to an NGO that focuses on helping women. Today, about 10 times a month, this mobile clinic with 5 specialists on board reaches the most remote villages of the Volyn region, close to the Ukrainian border with Belarus. About 40 patients are examined per visit. When a pediatrician is also present, children are examined separately, about 15 per day.

Doctor Raman: *We analyzed the last nine months and discovered that the number of preventive health check-ups in our region has dropped by 70%. And when we talk about these figures, we are not talking about people living in cities, but in villages. That is why this mobile clinic is so important.*

Journalist: Says Raman Savka, medical director at the Lutsk Prenatal Centre.

His colleague, Natalia Otkachuk, head of the family planning center, goes on all the missions of this mobile gynecology clinic.

Doctor Natalia: *The most common complaint is menstrual disorders. The reason for this is the war. A lot of women are under a lot of stress, so we see a lot of cases of absence of menstruation, women also complain of endometriosis and hormonal disorders.*

Sounds from inside the hospital

Journalist: The word "stress" is also a recurring theme when doctors talk about premature births. Before the war broke out, about 9 percent of newborns in the country were born prematurely,

procentai šalies naujagimių. Per plataus masto karą kai kurios ligoninės Lvivo, Charkivo ar Donecko srityse pranešė apie išaugusius priešlaikinių gimdymų skaičius - dvigubai, ar trigubai daugiau tokių atvejų dėl karo sukkelto streso. Irina Horavska patvirtina tokią informaciją ir jų ligoninėje.

Gydytoja Irina: *Mūsų regione, Volynės srityje, priešlaikinių gimdymų skaičiai padvigubėjo. Kaip matome, didžiausia to priežastis stresas, nes per anksti pagimdžiusios moterys turėjo palikti savo namus. Kitų priežasčių, be streso, šiam pakilimui nematome.*

Gydytoja Irina reanimacijos skyriuje pristato trynukus

Žurnalistė: Šios ligoninės reanimacijos skyriuje sutinkame Oliją, kuri prieš kelias dienas pagimdė vos šešių mėnesių trynukus.

'Timofei, Artem, Mark', Oliją sako trynukų vardus

Žurnalistė: Oliją kasdien budi prie inkubatoriuose gulinčių berniukų.

Olyja: *Čia, Ukrainoje, visi jaučia stresą, bet stengiuosi jį malšinti ir nerimauti mažiau. Žinoma nerimauju dėl vaikų ateities, veikiausiai kaip ir kiekviena mama dabar Ukrainoje.*

Užeinam į besilaukiančių moterų skyrių

Žurnalistė: Kitame - besilaukiančių moterų skyriuje paskutines nėštumo dienas ar net valandas skaičiuoja Bohdana, pasitraukusi į Lucką iš Kyjivo. Apie nėštumą ji sužinojo tą pačią dieną, kai Ukrainos dangų pradėjo skrosti rusų raketos:

Bohdana: *Žinoma, visa ši situacija buvo labai netikėta, nežinai, kas nutiks kitą dieną. Bet mokomės su tuo tvarkytis, laukiame pergalės. Tikime savo kariuomene, prezidentu. Tikime savo šalimi. Auginsime čia savo vaikus ir statysime naują ateitį šaliai.*

Vaikai verkia fone

Žurnalistė: Ukrainoje kasdien gimsta apie 900-tus kūdikių. Rūsiuose, bunkeriuose, ligoninėse ar gaudžiant oro pavojaus sirenomis gyvenimas ima viršų.

Ginekologė apžiūri pacientę

Žurnalistė: Kyjivo penktoji gimdymo ligoninė. Judriame Lobanovskio prospekte stūksantis didelis pastatas karo pradžioje tapo prieglobsčiu šimtams žmonių, į pasaulį čia kasdien ateina naujos gyvybės. Tuo rūpinasi gydytoja akušerė ginekologė Olena Jaruščuk.

Gydytoja Olena: *Karo pradžioje gyvenome čia su savo šeimomis. Per Kyjivo puolimą mus saugojo kariai, drauge gyveno ir teritorinės gynybos savanoriai. Taip pat ir pacientai su šeimomis, atėjo*

according to the World Health Organization. During the full-scale war, some hospitals in the Lviv, Kharkiv and Donetsk regions reported an increase in premature births - double or triple the usual rate due to the stress of war. Irina Horavska confirms this information about her hospital too.

Doctor Irina: *In our region, the Volyn area, the number of premature births has doubled. As we can see, the main reason for this is stress, because women who have given birth prematurely have had to leave their homes. We do not see any other reason for this increase than stress.*

Doctor Irina presents Olya and her triplets

Journalist: I meet Olya in the intensive care unit of this hospital. A few days ago she gave birth to triplets. They were born prematurely, Olya was in her sixth month of pregnancy.

'Timofei, Artem, Mark', Olya says names of her triplets

Journalist: Olya watches over the boys in the incubators every day.

Olya: *Here in Ukraine, everybody feels stressed, but I try to manage it and worry less. Of course I am worried about the future of my children, probably like every mother in Ukraine now.*

Sounds of entering a room in maternity ward

Journalist: In the maternity ward, Bogdana is counting down the last days, or even hours, of her pregnancy. She has moved to Lutsk from Kyiv. Bogdana found out she was pregnant on the same day that Russian missiles began piercing the Ukrainian sky.

Bogdana: *Of course the whole situation was very unexpected, you don't know what's going to happen the next day. But within nine months the war became routine - no electricity, no water, etc. But we are learning to deal with it, we are looking forward to victory. We believe in our army, in our president. We believe in our country. We will raise our children here and build a new future for the country.*

Babies crying in the background

Journalist: Around 900 babies are born every day in Ukraine. In basements, bunkers, hospitals and under air raid sirens, life always wins.

Gynecologist examining a patient

Journalist: Kyiv's fifth maternity hospital. A large building on busy Lobanovsky Avenue became a refuge for hundreds of people at the start of the war. Every day, new lives are born in this hospital. Olena Yarushchuk, an obstetrician and gynecologist, is in charge.

Doctor Olena: *At the beginning of the war we lived here with our families. We didn't go home, even though my house is also on this street. During the attack on Kyiv, we were protected by soldiers and*

moteris, kurios vandenys buvo tik ką nubėgę, stengėmės visiems padėti.

Gydytoja kalba apie širdies monitorių

Žurnalistė: Per karą Olena Jaruščiuk konsultuoja moteris, kaip įmanoma - pavyzdžiui namuose ar rūsiuose gimdančioms moterims Buchoje sakė ką daryti tiesiog per vaizdo skambučius. Jos ligoninės ginekologijos ir akušerijos skyriuje būna apie šimtą pacienčių, pasigirdus oro pavojaus sirenoms per keturias minutes visi nusileidžia į rūsį. Nors ligoninės priskiriamos ypatingos svarbos infrastruktūrai ir turi generatorius, per masines atakas elektros sutrikimų pasitaiko. Tačiau besilaukiančioms moterims svarbiausia jų naujagimių gerovė.

Gydytoja Olena: *Moterys sukurtos taip, kad tam tikra prasme gali atskirti save nuo streso. Nėštumas yra jų prioritetas, tad jos izoluoja save nuo visko. Paklauskite bet kurios čia esančios moters, jos visos atsakys: "Svarbiausia, kad mano vaikui viskas būtų gerai". Buvo atveju, kai ligoninėje nebuvo nei vandens, nei elektros, moteris gimdė žibintuvėlių šviesoje, bet buvo laiminga, nes pavyko pagimdyti, o visa kita nesvarbu.*

Aliona žaidžia su vaikeliu

Žurnalistė: Olenos žodžius patvirtina Aliona, kuri prieš pusmetį pagimdė mergaitę. Aliona gyveno Zaporizijoje, tačiau prasidėjus plataus masto karui pasitraukė į Chmelnickio miestą. Aliona džiaugiasi, kad žindo savo kūdikį, tokiu atveju net ir be elektros turi kuo pamaitinti naujagimę, nereikia šildyti jokio maisto. Sako, kad siekia visomis priemonėmis išvengti streso, kad ir pienas nedingtų. Alionos vyras fronte, apie jį moteris nenori nieko kalbėti. Vasario 24-ąją Aliona buvo 7 mėnesius nėščia.

Aliona: *Kai prasidėjo karas, nežiūrėjau naujienų, nes žinojau, kad jaudinsiuosi, o man reikėjo išnešioti vaiką. Tai išmečiau iš galvos visas mintis, neklausydavau informacijos apie karą, uždraudžiau man tai pasakoti. Per nėštumą turbūt įsijungė savisaugos instinktas. Per pirmąsias oro pavojaus sirenas miegodavau, mano organizmas turbūt taip reagavo - pirmą karo pusę tiesiog miegojau, paromis.*

Alionos mama žaidžia su mergyte

Žurnalistė: Aliona pasakoja Chmelnickyje sutikusi daug moterų iš Kyjivo, Mariupolio, kurios atvyko čia saugiai pagimdyti savo mažylių. Paklausta apie ateitį ji atsako trumpai.

Aliona: *Na kaip...planuojam... ateis pavasaris, važiuosim namo.*

Aliona pravirksta

territorial defense volunteers also lived with us. There were also patients with their families, a woman came in whose water had just broken. We tried to help everyone.

Doctor talks about a heartbeat monitor

Journalist: During the war, Olena Yarushchuk counsels women in any way she can - at home, in the basement, even telling women giving birth in Butcha what to do by video call. Her hospital's obstetrics and gynecology ward has about a hundred patients, and when the air raid sirens go off, everyone heads for the basement within four minutes. Although hospitals are classified as critical infrastructure and have generators, power outages do occur during mass attacks. But for expectant mothers, the well-being of their newborns is paramount.

Doctor Olena: *Women are built to be able to separate themselves from stress. How would it work if they were just nervous? Pregnancy is their priority, so they isolate themselves from everything. They concentrate on the pregnancy and making sure everything is good for their child. Ask any woman here and they will all say: 'The most important thing is that my baby is fine'. There have been cases where there was no water or electricity in the hospital, where a woman gave birth under the light of torches, but she was happy because she managed to give birth and the rest did not matter.*

Mother Alyona plays with her baby

Journalist: Doctor Olena's words are echoed by Alyona, who gave birth to a baby girl six months ago. Alyona used to live in Zaporizhia, but when the war broke out she moved to Khmelnytsky, where she lives with her sister or her mother, depending on who has electricity. Alyona is happy to be able to breastfeed her baby, so that even without electricity she can feed her newborn without having to heat food. She says that she tries to avoid stress at all costs so that her milk does not disappear. Alyona's husband is on the front line and she does not want to talk about him. On 24 February 2022, Alyona was 7 months pregnant.

Alyona: *When the war broke out, I didn't watch the news because I knew I would be worried and I had to carry the baby. So I put all thoughts out of my mind, I didn't listen to any information about the war, I forbade anyone to tell me about it. I was very worried, but during pregnancy I guess my instinct for self-protection kicked in. I just tried not to think about the war. I slept through the first air raid sirens, my body must have reacted like that - for the first six months of the war I just slept, for days.*

Alyona's mother talks to the baby

Journalist: Alyona says that in Khmelnytsky she met many women from Kyiv, Mariupol, who came here to give birth to their babies. Asked about the future, she gives a short answer.

Alyona: *Well... we're planning... when spring comes we'll go home.*

Sound of Alyona silently bursting into tears

Žurnalistė: Prie krūtinės Aliona glaudžia šešių mėnesių mergaitę. “Ji sveika, tapo gyvenimo šviesa man po ilgo laiko, kai negalėjau pastoti”, sako Aliona.

Aliona sušnibžda, kad visiems sunku

Žurnalistė: Ieva Balsiūnaitė, LRT radijas iš Ukrainos.

Journalist: Alyona clutches a six-month-old baby girl to her chest. "She is healthy and has become the light of my life after a long time when I could not get pregnant," Alyona closes her story.

Alyona whispers that it's hard for everyone

Journalist: Ieva Balsiunaite, LRT radio from Ukraine.